Jedną z cech współczesnego społeczeństwa krajów rozwijających się jest starzenie się ludności. Rośnie długość życia ludzi, przybywa ludzi w wieku poprodukcyjnym, maleje przyrost naturalny, w tym również w Polsce. Badania wskazują, że starzenie się jest w większym stopniu procesem zachodzącym w psychice tych ludzi, a nie jest warunkiem biologicznym. Duże znaczenie ma fakt, by włączyć osoby starsze do systemu kształcenia ustawicznego, by ludzie ci mogli aktualizować swoją wiedzę, mogli aktywnie uczestniczyć w każdych procesach zachodzących wokół nich, w środowiskach, w których żyją, by zachować i zwiększyć ich sprawność intelektualną, psychiczną i fizyczną.

W wyniku starań o włączenie ludzi starszych do systemu kształcenia rozpoczęto powoływanie **tzw. Uniwersytetów Trzeciego Wieku**
- najpopularniejszej w ostatnich latach formy edukacji ludzi starszych, istotnej i potrzebnej z uwagi na zachodzące w świecie zmiany demograficzne i ich konsekwencje.

Powstanie pierwszego UTW
Pierwszy Uniwersytet tego typu powstał we Francji. Utworzył go w 1973 roku profesor nauk społecznych Pierre Vellas. Wkrótce zaczęły powstawać inne uniwersytety we Francji i w innych krajach Europy i świata.

Organizacje na rzecz ludzi starszych w Europie
Dwa lata później powstaje jedna z organizacji działających na rzecz ludzi starszych o nazwie Association International des Uniwersites du Traisem Age (AIUTA), co w tłumaczeniu na język Polski oznacza Międzynarodowe Stowarzyszenie Uniwersytetów Trzeciego Wieku. Jest ona międzynarodową organizacją skupiającą uniwersytety trzeciego wieku z całego świata. Jej celem jest promowanie edukacji osób starszych, wymiana wiedzy i doświadczeń pomiędzy uniwersytetami z różnych krajów, również prowadzenie badań na temat edukacji dorosłych. Jej członkami są także trzy polskie uniwersytety: Lubelski UTW, UTW w Warszawie przy ul. Marymonckiej oraz Mokotowski UTW.

Pierwszy UTW w Polsce
W Polsce pierwszy Uniwersytet Trzeciego Wieku powstał już w latach 70, a dokładnie w 1975 roku w Warszawie. Pomysłodawcą jego utworzenia była prof. Halina Szwarz. Uniwersytet działa do dziś i liczy sobie około 1120 członków. Obecnie w Polsce działa blisko 110 Uniwersytetów Trzeciego Wieku, które łącznie zrzeszają 25 tysięcy słuchaczy.
Najliczniejszą grupą słuchaczy może się poszczycić UTW z Krakowa, w którym liczba słuchaczy wynosi ponad 1800.

W Polsce powstają trzy typy Uniwersytetów Trzeciego Wieku:
- działające w strukturach bądąc pod patronatem wyższej uczelni, kierowane najczęściej przez pełnomocnika rektora danej uczelni,
- powołane przez stowarzyszenia prowadzące działalność popularnonaukową,
- inne, działające przy domach kultury, bibliotekach, domach dziennego pobytu, ośrodkach pomocy społecznej itp.

Potrzeba tworzenia UTW

Obecnie osoby starsze stanowią prawie 13% polskiego społeczeństwa, a liczy się, że za 15 lat będą już stanowić 17% ogółu ludności w Polsce. Przemiany ekonomiczne, gospodarcze, postęp techniczny i ekonomiczny sprawiły, że to właśnie ta grupa polskiego społeczeństwa najmniej zyskała na tych przeobrażeniach jakie dokonywały się na świecie i w Polsce w ostatnich latach. Często osoby te musiały rezygnować z dalszej edukacji, z przyczyn ekonomicznych czy losowych. W efekcie tego pozostają niezaspokojone takie potrzeby jak: potrzeba samokształcenia, potrzeba poznawania środowiska, potrzeba poszerzania wiedzy i umiejętności, potrzeba wykonywania społecznie użytecznych działań, potrzeba bycia uznanym za część społeczeństwa, grupy, potrzeba wypełnienia wolnego czasu, potrzeba utrzymywania więzi towarzyskich, potrzeba stymulacji psychicznej i fizycznej, a także możliwość realizacji młodzieńczych marzeń, które były dotychczas nie do pogodzenia z życiem zawodowym i obowiązkami wobec rodziny.

Prof. dr med. Halina Szwarc - założycielka pierwszego UTW w Polsce

Halina Szwarc de domo Kłąb (ur. 1923, zm. 2002) - polska działaczka konspiracyjna z okresu II wojny światowej (pseudonim Ryszard, następnie Jacek II), profesor doktor medycyny, gerontolog, w latach 1970/1971 prorektor Akademii Wychowania Fizycznego w Warszawie.

Po wybuchu wojny, mając 16 lat zgłosiła się na ochotnika do pracy w konspiracji Związku Walki Zbrojnej Okręgu Łódzkiego. Z polecenia dowództwa podpisała volkslistę powołując się na niemieckie korzenie babki, ukończyła niemiecką szkołę i w 1940 wyjechała na studia w głąb III Rzeszy podejmując jednocześnie pracę w wywiadzie ZWZ. Działania wywiadowcze prowadziła m.in. w Wiedniu, Hamburgu, Berlinie i Monachium. Do jej największych sukcesów wywiadowczych należało ustalenie położenia obiektów wojskowych w Hamburgu, co umożliwiło aliantom ich zniszczenie, za co otrzymała angielskie odznaczenie. Następnie podjęła pracę w berlińskim Archiwum Medycyny Wojskowej, skąd pozyskiwała przekazywane aliantom informacje, na podstawie, których można było wnioskować o rozmieszczeniu oddziałów niemieckich na froncie wschodnim. Prowadziła również akcje dezinformacyjne wymierzone w niemiecką administrację oraz kolportaż prasy podziemnej na terenie Bawarii i Austrii w ramach Akcji N.

W 1944 została zatrzymana i przesłuchana po tym, jak posłużyła się fałszywą kartką żywnościową, ale nie zdekonspirowała się. W tym samym roku po powrocie do rodzinnej Łodzi została aresztowana przez Gestapo, torturowana i skazana na śmierć przez rozstrzelanie, jednak wyroku nie wykonano.

Po wojnie ukończyła medycynę i rozpoczęła pracę w Klinice Akademii Medycznej w Poznaniu. Pomimo szykan UB, oskarżenia o kolaborację a następnie prześladowań przez reżim stalinowski za współpracę z Armią Krajową udało się jej z czasem kontynuować karierę

naukową. Od 1974 r. była członkiem Rady Naczelnej ZBoWiD.

W 1975 przy Centrum Medycznym Kształcenia Podyplomowego w Warszawie z jej inicjatywy powstał Uniwersytet Trzeciego Wieku będący pierwszą taką placówką w Polsce i jedną z pierwszych w Europie. Obecnie placówka nosi imię Haliny Szwarc.
W następnych latach Halina Szwarc była inicjatorką powołania w Polsce kolejnych tego typu uniwersytetów: w 1976 roku we Wrocławiu, w 1977 roku w Opolu, w 1978 roku w Szczecinie, a nieco później w Łodzi i kilku innych większych miastach.

W lipcu 1980 roku prof. dr hab. med. Halina Szwarc wystąpiła z inicjatywą powołania UTW w Lublinie. Jej inicjatywa trafiła do Zarządu Lubelskiego Oddziału Towarzystwa Wolnej Wszechnicy Polskiej (TWWP), stowarzyszenie naukowo-edukacyjnego, w którym działali jako wolontariusze pracownicy Zakładu Andragogiki UMCS.
Zarząd Lubelskiego Oddziału TWWP na posiedzeniu w dniu 18 września 1985 roku podjął formalną uchwałę o powołaniu LUTW jako swojej agendy wspieranej naukowo, organizacyjnie i finansowo.